

- másodikként a szerződés megkötésére;
- harmadikként pedig a szerződés teljesítésére, majd megszűnésére.

A tervezet IV. Könyvének 3. fejezete a szerződés harmadik létszakát kívánja szabályozni, és pedig alapvetően anyagi jogi jellegű szabályok útján.

1. Általános rendelkezések

Az uniós hatóság fogalmát a tervezet I-4. cikkének (5) bekezdése határozza meg. Főszabályként ennek minősül az EU intézménye (*institution*), szerve (*body*), hivatala (*office*) vagy ügynöksége (*agency*). Ez a felsorolás összhangban áll az alapító szerződések angol változata által használt fogalmakkal (lásd pl. EUSZ 13. cikk, EUMSZ 15. cikk). Az alapító szerződések magyar fordításában viszont csak intézmények, szervek és hivatalok felsorolása olvasható.

Az EU intézményeit az EUSZ 13. cikke sorolja fel, ide tartozik:

- az Európai Parlament,
- az Európai Tanács,
- a Miniszterek Tanácsa (Tanács),
- az Európai Bizottság,
- az EU Bírósága,
- az Európai Központi Bank,
- valamint a Számvevőszék.

Ezt a hét fő uniós intézményt tehát az alapító szerződések kiemelik. Az uniós intézményrendszer további elemei kapcsán az alapító szerződések a másik három kifejezést alkalmazák. Tanácsadó szervnek (*advisory body*) nevezik pl. a Gazdasági és Szociális Bizottságot vagy a Régiók Bizottságát. Ugyancsak az EU szerveinek tekinthetjük az Európai Beruházási Bankot vagy az európai ombudsmant.

Egyéb szervtípusok vonatkozásában kevéssé egzakt elhatárolás figyelhető meg. Az EU honlapján az *ügynökség* szó a legjellemzőbb a sajátos, bizonyos fokú függetlenséggel rendelkező szervtípusok esetében (pl. Európai Rendőrségi Hivatal – EUROPOL, Európai Gyógyszerügynökség – EMA, Európai Védelmi Ügynökség – EDA stb.).³⁶⁰

A IV-20. cikk (1) bekezdése világossá teszi, hogy a szerződést akár az uniós, akár a tagállami jog, akár esetleg harmadik állam joga szerint kötötték meg, az uniós hatóságok képviselte kapcsán mindenképpen az uniós jogot kell irányadónak tekinteni. Ebből a szempontból tehát a felek esetleges jogválasztása nem bír jelentőséggel.

A (2) bekezdés vonatkozásában indokolt – kiindulási alapként – rámutatni, hogy az EUMSZ 335. cikke a következőképp rendelkezik:

„Az Unió valamennyi tagállamban az adott tagállam jogában a jogi személyeknek biztosított legteljesebb jogképességgel rendelkezik; így különösen ingó és ingatlan vagyont

³⁶⁰ Lásd részletes bemutatásukat a következő linken:
www.europa.eu/about-eu/agencies/index_hu.htm (2015. 10. 25.).

szerezhet és idegeníthet el, továbbá bíróság előtt eljárhat. E célból az Uniót a Bizottság képviseli. Mindazonáltal igazgatási autonómiájuk alapján a saját működésükkel kapcsolatos ügyekben az Uniót az egyes intézmények maguk képviselik.”

A IV-20. cikk (2) bekezdése az uniós hatóságot képviselő személy képviseleti jogkörében egy korlátot állít fel. Ha ugyanis az EU valamely jogi aktusa az uniós szerződés formájára nézve rendelkezést tartalmaz, e kérdéskör meghatározására a hatóságot képviselő személy jogköre már nem fog kiterjedni. A tervezet jelen bekezdéshez fűzött magyarázata szerint ez a szabály lényegében a közszerződések sajátos német – magánjogi alapú – szabályozásához hasonló, ahol a tartományok (tagállamok, *Landok*) hatóságainak képviselői jogát korlátozza a szövetségi magánjogi szabályozás, figyelemmel arra, hogy a tartomány nem rendelkezik olyan jogalkotó hatáskörrel, mellyel a szerződések formai feltételeinek szövetségi szintű szabályait kiegészíthetné.

2. Az uniós hatóság szerződésekkel kapcsolatos igényei

E cikk kapcsán mindenekelőtt utalni indokolt a IV-7. cikk (1) bekezdésére, amely egy hasonló szabályt tartalmaz. A IV-7. cikk szerint a III. Könyv felsorolt cikkei alkalmazandók a szerződés megkötése kapcsán. Mivel a tervezet – mint erre fentebb is utaltunk – élesen elválasztja egymástól a szerződés létszakait, indokolt, hogy a IV-21. cikk, amely a már megkötött szerződés teljesítésére vagy esetleges megszüntetésére utal, ismételten felhívja a III. Könyv relevánsnak tekintett rendelkezéseit. A III. Könyv vonatkozó cikkeinek listája szinte teljesen megegyezik a IV-7. cikkben található felsorolással, egyetlen kivétel, hogy a III-6. cikkekre történő utalás kimarad. A III-6. cikk a kérelemre induló eljárások különös szabályait rendezi, ami nyilvánvalóan a szerződés megkötését megelőző szakaszra vonatkozatható.

Ahogy a IV-7. cikk esetében, úgy itt is indokolt utalni rá: kérdéses, hogy egy, alapvetően egyedi hatósági döntések létrehozatalára irányuló eljárásban irányadó kötelezettségek hasonlóan érvényre juttathatóak-e szerződések megkötése vagy teljesítése esetén (ez utóbbi esetben ráadásul alapvetően anyagi jogi szabályok vonatkozásában). A közjogi jogviszonyok területén, ahol adott esetben egy hatóság – közhatalma birtokában – az ügyfélre nézve kötelező döntést hozhat, a legteljesebb mértékben indokolt lehet, hogy a jelentős túlsúly korlátozása érdekében az ügyfél jogait fokozottan biztosító, az ügyfél helyzetét kedvezőbbé tévő szabályok irányadóak legyenek. Vajon ugyanez indokolt-e kétoldalú – sok szempontból a magánjog által rendezett – jogviszonyok esetében? Az természetesen nem vitatható, hogy a közszerződések jelentős részénél is megjelenhet a hatóság oldalán a „túlsúly” (sokszor éppen a jogviszonyok közjogi elemei miatt), ám mindenképpen felvetendő kérdés, vajon ennek ellensúlyozására mintegy „mechanikusan” átvehető-e a közigazgatási eljárás szabályozása során egyébként már bevált jogintézmények.

Ezekkel a kérdőjelekkel a tervezetnek jelen cikkhez fűzött magyarázata is számot vet. Leszögezi ugyan, hogy az alkotók megítélése szerint az uniós hatóságok minden döntésének, melyek egy szerződés teljesítésével összefüggnek, összhangban kell állniuk a közigazgatási eljárási szabályok előírásaival és a tisztességes ügyintézés (jó közigazgatás – *good*

administration) elvével. Utal azonban a Törvényszék egyik ítéletére,³⁶¹ melynek 245. bekezdése a következőképp szól:

„Emlékeztetni kell arra, hogy az uniós intézményeket a megfelelő ügyintézés (az angol nyelvű változatban: *sound administration*) általános elvéből következő, az ügyfelekkel szembeni kötelezettségek csak a közigazgatási feladataik gyakorlása során terhelik. Ellenben, amikor a Bizottság és a felperes közötti kapcsolat egyértelműen szerződéses jellegű, a felperes csak a szerződési feltételek vagy a szerződésre alkalmazandó jog Bizottság általi megsértését kifogásolhatja.”³⁶²

Emellett a tervezet alkotói jelzik, hogy ez a tervezett cikk nem áll összhangban az európai ombudsman gyakorlatával sem. Mindezek ellenére az alkotók fenntartják, hogy a tisztességes ügyintézés alapelve a szerződések kapcsán is alkalmazandó.

Az elvet egyébként az Alapjogi Charta V. címében (*A polgárok jogai*) a 41. cikk mondja ki, a következőképp:

- „(1) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy ügyeit az Unió intézményei, szervei és hivatalai részrehajlás nélkül, tisztességes módon és észszerű határidőn belül intézzék.
- (2) Ez a jog magában foglalja:
- a) mindenkinek a jogát arra, hogy az őt hátrányosan érintő egyedi intézkedések meghozatala előtt meghallgassák,
 - b) mindenkinek a jogát arra, hogy a személyére vonatkozó iratokba a bizalmas adatkezeléshez, illetőleg a szakmai és üzleti titokhoz fűződő jogos érdekek tiszteletben tartása mellett betekintszen,
 - c) az igazgatási szervek azon kötelezettségét, hogy döntéseiket indokolják.
- (3) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy az Unió a tagállamok jogában foglalt közös általános elvek alapján megtérítse számára az intézményei és alkalmazottai által feladatuk teljesítése során neki okozott károkat.
- (4) Mindenkinnek lehetősége van arra, hogy a Szerződések nyelveinek valamelyikén írásban forduljon az Unió intézményeihez, és ugyanazon a nyelven kapjon választ.”

A cikk címe: „*A megfelelő ügyintézéshez való jog*”, az angol nyelvű változatban: „*Right to good administration*”.

Megjegyezhető, hogy a fenti részjogosítványok egy részét a magyar Alaptörvény XXIV. cikke is biztosítja:

- „(1) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és észszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.
- (2) Mindenkinnek joga van törvényben meghatározottak szerint a hatóságok által feladatuk teljesítése során neki jogellenesen okozott kár megtérítésére.”

³⁶¹ Association Médicale Européenne (EMA) kontra Európai Bizottság T-116/11. sz. ügy.

³⁶² www.curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=145462&mode=lst&pageIndex=1&dir=&occ=firts&part=1&text=&doclang=HU&cid=70544 (2015. 10. 25.).

Ezen túlmenően elsődlegesen a Ket. alapelvei bontják ki részletesen az ügyféli jogok és a hatóságot terhelő kötelezettségek tartalmát (1–11. §).

A fentiek mellett ugyanakkor hangsúlyozza a cikkhez fűzött magyarázat: a IV-21. cikk nem teremtene alapot arra, hogy a szerződő fél a cikkben említett döntéseket az Európai Bíróság előtt az EUMSZ 263. cikke alapján megtámadhassa. Ez az ún. *semmisségi* vagy megsemmisítési eljárás az uniós aktusok kvázi alkotmánybíróági felülvizsgálatát jelenti (az amerikai alkotmánybíráskodásból átvett kifejezéssel: *judicial review*), amely akár az aktus megsemmisítéséhez is vezethet. A tervezet azonban a IV-21. cikkhez kapcsolódó jogérvényesítési lehetőséget nem kívánja elvenni a szerződésekkel összefüggő viták rendezésére általában hatáskörrel rendelkező bíróságoktól.

3. Az uniós hatóság szerződésen kívüli döntései

A cikk kapcsán mindenekelőtt ismét utalni indokolt az EUMSZ 335. cikkére, mely az Uniónak a legteljesebb jogképességet biztosítja. A tervezet jelen cikkhez fűzött magyarázata szerint a cikk célja, hogy rendezze azt a bizonytalanságot, amely a Bíróság gyakorlatában a szerződésekből eredő jogvitáknak, valamint az uniós hatóságok döntései kikényszerítésének kapcsolata tárgyában mutatkozik. Ez utóbbi kapcsán az EUMSZ itt hivatkozott 299. cikke a következőképp rendelkezik:

„A Tanács, a Bizottság vagy az Európai Központi Bank által elfogadott azon jogi aktusok, amelyek – az államokat kivéve – a jogalanyokra vagyoni kötelezettséget rónak, végrehajthatók.

A végrehajtásra annak az államnak a hatályos polgári eljárási szabályai vonatkoznak, amelynek területén a végrehajtásra sor kerül. A határozatot végrehajtási záradékkal az a nemzeti hatóság látja el – az okirat valódiságának vizsgálatán kívül minden más ellenőrzést mellőzve –, amelyet az egyes tagállamok kormányai erre a célra kijelölnek, és amelyről a Bizottságot és az Európai Unió Bíróságát tájékoztatják.

Ha ezeknek az alaki követelményeknek az érintett fél kérelmére eleget tettek, a fél a nemzeti jognak megfelelően közvetlenül az illetékes hatóságtól kérheti a végrehajtást.

A végrehajtást csak az Európai Unió Bíróságának határozata alapján lehet felfüggeszteni. A végrehajtási eljárás szabálytalanságára vonatkozó panaszok tekintetében azonban a nemzeti igazságszolgáltatási szervek rendelkeznek hatáskörrel.”

A tervezet szerint e cikk tehát lényegében kettős irányú:

- egyfelől nem kívánja megengedni, hogy a szerződő fél az uniós hatóság által közhatalmi minőségében tett kötelezését a fennálló szerződés alapján vitathassa,
- másfelől viszont arra sem kíván lehetőséget teremteni, hogy az uniós hatóság közhatalmi hatásköreit arra használhassa fel, hogy mentesüljön szerződéses kötelezettségei alól.

Ez utóbbi elem kapcsán szögezi le a cikk azt is, hogy ha az uniós hatóság nem a szerződéshez kötődően gyakorol (közhatalmi) hatósági jogkört, a feleket akkor is megilletik az EUMSZ 340. cikkének (2) bekezdése szerinti jogok:

„Szerződésen kívüli felelősség esetén az Unió a tagállamok jogában közös általános elveknek megfelelően megtéríti az intézményei vagy alkalmazottai által feladataik teljesítése során okozott károkat.”

Emellett pedig a hatósági jogkörök gyakorlása a szerződő fél által az uniós hatóság irányában támasztott követelések érvényesítését sem gátolhatja.

A cikk (2) bekezdése egy sajátos egybeesést rendez: előfordulhat, hogy adott kötelezettség egyformán jelenik meg egy szerződésben és egy más típusú közhatalmi aktusban. Ez esetben értelemszerűen a közhatalmi aktusban foglalt kötelezettség teljesítése egyenértékű lesz a szerződés megfelelő teljesítésével.

4. Az európai ombudsman felülvizsgálata

Az európai ombudsmani intézmény a skandináv eredetű, a legtöbb európai államban működő nemzeti ombudsmanok „mintájára” jött létre. Az alapító szerződések körében az EUMSZ 228. cikke szól róla részletesen, emellett az ombudsmanhoz benyújtható panasz lehetősége az EUMSZ 20, 24, valamint a Charta 43. cikkének értelmében valamennyi uniós polgárt megillető jognak számít.

Szemben olyan nemzeti biztosokkal, akik feladata alapvetően általános alapjogvédelmi sajátosságokkal jellemezhető (pl. a magyar *alapvető jogok biztosával*), az európai ombudsman tevékenységének középpontjában az ún. *hivatali visszásság (maladministration)* áll.³⁶³ A fogalom tartalmát – normatív definíció hiányában – maga az ombudsman bontotta ki: a hivatali visszásság jelentheti többek között az igazgatási szabályok megsértését, tisztességtelen vagy diszkriminatív elbánást az eljárás során, hatalommal való visszaélést, információk visszatartását vagy éppen indokolatlanul késedelmes döntéshozatalt.³⁶⁴

Az ombudsmannek – hasonlóan a nemzeti biztosokhoz – széles vizsgálati hatásköre van, ugyanakkor hatósági jogkörei nincsenek. A vitás esetekben megegyezés létrehozatalára törekszik, ajánlásokat, javaslatokat tehet, ill. jelentést nyújt be az Európai Parlamenthez. Az ombudsman lényegében bármely uniós intézmény, szerv, hivatal, ügynökség tevékenységét vizsgálhatja, egyedüli kivétel ez alól a Bíróság igazságszolgáltatási tevékenysége.

Az ombudsman vizsgálódási köre az uniós intézményrendszerhez tartozó szervezetek által kötött szerződésekkel kapcsolatos eljárásokra is kiterjed. E körben azonban a biztos visszafogottságot mutat, figyelemmel arra, hogy a szerződéses jogviták (azaz anyagi jogi kérdések) rendezésének elsődleges terepe a megfelelő bíróság. Az ombudsman tehát jellemzően csak a szerződésekkel kapcsolatos eljárási kérdések vizsgálatára szorítkozik (pl. sor került-e

363 Az ombudsmani intézmény mibenlétéről, a működésről és a panasztételi lehetőségekről is részletesen szól az európai ombudsman honlapja:

www.ombudsman.europa.eu/hu/home.faces (2015. 10. 25.).

364 KENDE Tamás–SZÜCS Tamás–JENEY Petra szerk.: *Európai közjog és politika*, CompLex Kiadó, Budapest, 2007, 342.

egy szerződés érvényesítése során a panaszos meghallgatására, megadtak-e minden információt a szerződő felek számára stb.).³⁶⁵

A tervezet IV-23. cikke visszautal a IV-21. cikkre, azaz a megfelelő ügyintézésel összefüggő szabályokra, ugyanakkor azt is előírnyozza, hogy az ombudsmannak joga lenne vizsgálni az uniós szerződésekből fakadó kötelezettségek teljesítését is. Kérdésesnek tűnik, hogy a biztos vizsgálati lehetőségének ilyen fokú kiterjesztése nem okozna-e kollíziós problémát a szerződéses jogviták bíróság (választottbíróság) előtti rendezése kapcsán, annak ellenére, hogy a vizsgált cikk (2) bekezdése leszögezi, hogy az ombudsmani ajánlás nem érinti a felek jogát arra, hogy jogvitájukat bíróság elé vigyék. Problematikusnak tűnhet azonban, hogy egy esetleges perben az ombudsman véleménye a bíróság részéről figyelembe vehető-e.³⁶⁶

Mindazonáltal a vizsgált cikk (3) bekezdése igyekszik leszögezni, hogy az esetleges hivatali visszásság feltárása nem érinti a szerződéses rendelkezések vagy az azzal összefüggő igények érvényességét. Ugyanakkor viszont az uniós hatóság kötelességévé tenné a visszásság orvoslását, melynek háromféle módja lenne:

- a hatóság élhet a számára szerződésben biztosított jogkörrel (pl. módosítási vagy megszüntetési javaslatot tesz),
- a hatóság elfogadja a szerződő fél által felkínált szerződésmegújítási vagy -módosítási lehetőséget,
- a hatóság megfelelő pénzügyi kompenzációt nyújt a szerződő félnek.

A tervezet a három eszköz közötti választás kapcsán semmilyen sorrendet vagy értékelési szempontot nem nevesít. Célszerűnek tűnne, ha ezzel kapcsolatos rendelkezés is e bekezdésbe kerülne, jelen helyzetben ugyanis nem kizárt egy olyan olvasat, mely ismét a „hatósági túlsúlyt” igazolva a hatóság diszkrecionális jogkörébe utalná, hogy a három lehetőség közül a neki tetszőt válassza, függetlenül esetleg attól, melyik megoldás volna a másik szerződő fél számára előnyösebb. Egy ilyen, egyoldalú és esetleg a szerződő félre nézve hátrányos döntés lehetősége már csak azért sem volna szerencsés, mert akár ugyanabban az ügyben újabb ombudsmani panaszra adhatna okot.

365 Néhány szerződésekkel összefüggő ügy olvasható az európai ombudsman 2012-es éves jelentésében (46–48.).

Az éves jelentések az ombudsmani honlapon:

www.ombudsman.europa.eu/activities/annualreports.faces (2015. 10. 25.).

366 Miután a Modell Szabályok – jelenlegi formájukban – nem kívánnak a bírói eljárásokkal kapcsolatos szabályokat rendezni, ez a kérdés csak a bíróságok majdani gyakorlata alapján lesz megválaszolható – feltéve, hogy a tervezetet ebben a formában fogadják majd el. Lásd még Varga Zs. András megjegyzését ennek kapcsán:

VARGA Zs.: *Gyorsértékelés...*, i. m. 545–555, 549.

5. Választottbíróági kikötések

A választottbíróági eljárások hagyományosan gyorsabb és sok esetben eredményesebb alternatíváját jelentik a magánjogi jogviták „rendes” bíróságok előtti rendezésének.³⁶⁷ Ilyen lehetőséget az EUMSZ is megjelöl, amikor 272. cikkében kimondja:

„Az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik arra, hogy az Unió által vagy nevében kötött közjogi vagy magánjogi szerződésekben foglalt választottbíróági kikötés alapján határozatot hozzon.”

Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy az EUMSZ nem teszi lehetővé a viták „hagyományos” (a felek által választott tagokból álló) választottbíróóságok elé vitelét, uniós szerződések esetében választottbíróágként is az Unió valamelyik bírói szerve fog eljárni.

Mint erre már többször utaltunk, a tervezet elválasztja egymástól azokat a szerződéseket, amelyekre az uniós jog, és azokat, amelyekre a tagállami jog (esetleg harmadik állam joga) alkalmazandó. A IV-24. cikk (1) bekezdése azonban világossá teszi, hogy az EUMSZ szerinti választottbíróági kikötés érvényességét mindegyik esetben kizárólag az uniós jog alapján lehet értelmezni. Ha pedig a kikötés érvényes, abban az esetben akkor is az Unió bíróságának áll fenn a joghatósága, ha esetleges ezzel ellentétes tagállami jogszabály lenne alkalmazandó.

A kikötést a tervezet szerint mindenképpen írásba kellene foglalni, azonban a szerződés megkötését követően külön okiratban is megszövegezhető lenne. Írásbeli kikötés hiánya esetén a tervezet megdönthetetlen vélelmet állítana fel a kikötés *hiánya* mellett. Ez nyilvánvalóan a bírói jogértelmezés számára is irányadó lenne. (A bekezdéshez fűzött magyarázat szerint megszüntetendő az a bírói gyakorlat, hogy a feleknek a bíróság előtt tett egybehangzó szóbeli nyilatkozata pótolhatja az írásba foglalt kikötést. Ez elsősorban az uniós hatósággal szerződő felet védheti, hogy elkerülhető legyen: adott esetben a hatóság által „rendes” bírói eljárásban benyújtandó keresettől való félelem miatt beleegyezzen az eredetileg nem szándékolt választottbíróági eljárásba.)

A cikk (2) bekezdése egy jelentős időkorlátot állít fel: a kikötés csak addig tehető meg, amíg sor nem kerül bíróság előtti kereset benyújtására. A kereset benyújtása értelemszerűen olyan jognyilatkozat, mely valamely szerződő fél részéről világossá teszi, hogy választottbíróóság helyett a jogvita elbírálására joghatósággal, hatáskörrel és illetékességgel rendelkező „rendes” bíróság elé kívánja vinni a peres ügyet.

A cikk (3) bekezdése kiemelkedően előnyös pozíciót biztosítana az uniós hatósággal szerződő fél számára, amikor kérelmére – három feltétel bekövetkezte esetén – kötelezővé tenné a kikötés érvénytelenítését. Az első eset [a] pont] arra vonatkozik, amikor a választottbíróági kikötés kérdésében a szerződő félnek választási lehetősége nem volt (azaz az része volt

367 A választottbíráskodás elméleti alapjaihoz lásd pl.: HORVÁTH Éva – KÁLMÁN György: *Nemzetközi eljárások joga – Kereskedelmi választottbíráskodás*. Szent István Társulat, Budapest, 2003, 54–63.

A választottbíráskodás magyarországi modelljét a választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény szabályozza. Főszabályként bírósági peres eljárás helyett akkor választható a választottbírói út, ha legalább a felek egyike gazdasági tevékenységgel hivatásszerűen foglalkozik, és a jogvita e tevékenységével kapcsolatos; ha a felek az eljárás tárgyáról szabadon rendelkezhetnek; valamint, ha a felek az eljárást választottbíróági szerződésben kötötték [3. § (1) bekezdés].

az általános szerződési feltételeknek). A második eset [b] pont] az Unió bíróságaihoz képest „megfelelőbb joghatóság” fennállása esetén ad lehetőséget az érvénytelenítésre. A harmadik eset [c] pont] a szerződő fél lehetőségét teremti meg arra, hogy eredeti szándékát módosítva a jogvitát mégis a „rendes” bíróság elé vihesse.

A második eset, valamint a (3) bekezdés zárómondatának megfogalmazásából arra következtethetünk, hogy a tervezet azt a modellt szabályozza, amely szerint az ok fennállására a szerződő fél hivatkozik, és az uniós hatóság dönthet a kikötés érvénytelenítése tárgyában. Ha nem teljesíti az ügyfél kérelmét, döntését köteles megindokolni (ld. még a III-29. cikket).

A cikkhez tartozó magyarázat külön kiemeli, hogy választottbírósági kikötés esetén a Bíróság lényegében kénytelen a tagállami bíróságok szerepébe helyezkedni, ha a választott jog valamely tagállam joga. Kikötés hiányában viszont (vagy ha a kikötés érvénytelennek bizonyul, esetleg utólag érvénytelenítik) a tagállami bíróságok joghatósága fog fennállni az EUMSZ 274. cikke alapján:

„Az olyan vitás ügyeket, amelyekben az Unió az egyik fél, nem lehet erre hivatkozva kizárni a tagállamok bíróságainak hatásköréből, kivéve ha ezt a hatáskört a Szerződések az Európai Unió Bíróságára ruházzák.”

Ilyen esetben a szerződés esetleges értelmezése vagy érvényességének megítélése is mindenképpen a tagállami bíró feladata,³⁶⁸ ez a hatáskör nem „szállhat vissza” az Európai Unió Bíróságára még előzetes döntéshozatali eljárás esetében sem.

6. A kompenzáció kizárása

Amint az e cikkhez fűzött magyarázat hangsúlyozza, ez a szabály alapvető jelentőségű (generálklauzula). Alapvető rendeltetése, hogy a fejezet későbbi rendelkezéseiben megjelenő kompenzációra (általában a magyar jog szerinti *kártalanítás*nak megfelelően a pénzügyi ellentételezés fizetésére) vonatkozó rendelkezések alól mentesítse az uniós hatóságot.

A szabály lényegében szó szerinti átvétele a német közigazgatási eljárási törvény 48. § (2) bekezdésében olvasható felsorolásnak.³⁶⁹ A törvény itt főszabály szerint megengedi jogellenes közigazgatási aktusok visszavonásának mellőzését, alapvetően pénzügyi juttatások esetében; azonban a felsorolt okok esetén a visszavonásnak helye van, az ügyfél nem hivatkozhat arra, hogy jóhiszeműen bízott az aktus létezésében. A jogintézmény rokonítható a Ket. *jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok*ként ismert, alapvető védelemben is biztosított elemével.

Nyilvánvalóan a IV-25. cikkben felsorolt magatartások rosszhiszemű és/vagy jogellenes cselekmények, melyek eredményeként – szankciós jelleggel – az anyagi természetű kompenzációtól az uniós hatósággal szerződő fél esik.

368 Lásd még a kérdéskör kapcsán a Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendeletét a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. (A rendelet a Tanács 44/2001/EK rendelete helyébe lépett 2015. január 10-étől.)

369 *Verwaltungsverfahrensgesetz* (1976).